10. ਯੁੱਧ-ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਾਇਕ : ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਜਰਨੈਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ। ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਦਾ ਜਨਮ 13 ਫਰਵਰੀ 1916 ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਹਲਮ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਾਲਾ ਗੁਜਰਾਂ(ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਇੰਜਨੀਅਰ ਸਨ।

ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਕੇ ਇੰਡੀਅਨ ਮਿਲਟਰੀ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਤੋਂ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ 1939 ਈ. ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਟਾਲੀਅਨ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਿਆ। ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਪਲਟਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਏ ਅਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿੱਘੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਸਖ਼ਤ ਸੈਨਿਕ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਢਾਲਿਆ।

ਸਤੰਬਰ 1939 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਪੋਲੈਂਡ ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਦਾ ਸੰਖ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਪਲਟਨ ਬਰਮਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਛੋਟੀਆਂ ਫੌਜੀ ਟੁਕੜੀਆਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਬੜੀ ਮੁਸਤੈਦੀ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ।

1947 ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਫੌਜੀ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵੀ ਦੋਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੀ। ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਵਲੋਂ 1947 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। 1962 ਦੀ ਇੰਡੋ-ਚਾਈਨਾ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲੀ। ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਕਮਾਂਡ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਲ੍ਹਾ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ 1965 ਦੀ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਜੇਤੂ ਕਮਾਂਡਰ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਹ ਪੂਰਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ(ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼) ਦਾ ਘਮਾਸਾਨ, ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਦਾ ਐਸਿਡ ਟੈਸਟ ਯੁੱਧ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਨਵੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕ 'ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਫੌਜੀ' ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ। ਯੁੱਧ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਧਰਾਤਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਅਦ ਪਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਵੈਤ-ਭੁਗੋਲਿਕ ਭੂਮੀ ਸੀ। ਫ਼ੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪੱਛਮੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ(ਲਾਹੌਰੀ ਖੇਤਰ) ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ(ਢਾਕਾ ਖੇਤਰ)ਬੰਗਾਲ ਨਾਲੋਂ ਅਲੱਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲਾਹੌਰ ਖੇਤਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾਈ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਕਾਰਨ ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ(ਢਾਕਾ ਖੇਤਰ) ਲੋਕ ਪੱਛਮੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਅਪਣੱਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਆਕ੍ਰੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। 1969 ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਯਹੀਆ ਖਾਨ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ। ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਘੁਟਣ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਤਕਾਲੀਨ ਹਕੂਮਤ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਉੱਪਰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਕੂਮਤ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। 1971 ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਏ.ਏ.ਕੇ ਨਿਆਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਨੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 90 ਲੱਖ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਪੂਰਬੀ ਕਮਾਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਆਫੀਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਇੰਨ ਚੀਫ(GOC-In-Chief) ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਹੈੱਡ ਕੁਆਟਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਟਨ ਬਾਰੂਦ, ਤੇਲ ਆਦਿ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚਾਰੋ ਤਰਫ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੇਤਾ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਆਪਣੀ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ, ਆਸ ਅਤੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਯੁੱਧ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਮੀ ਚੀਫ ਜਨਰਲ ਮਾਨਿਕ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਨਰਲ ਏ.ਏ.ਕੇ.ਨਿਆਜੀ ਆਪਣੇ ਆਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਯਹੀਆ ਖਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦਾ "ਖੂਨ ਬਦਲ ਦਿਉ" ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਰਤੂਤੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਦਭਾਗਾ ਵਰਤਾਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੈਨਾ(Operation Search Light) ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਉੱਪਰ ਵਰਤਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਆਵਾਮੀ ਲੀਗ ਨੇ ਤਤਕਾਲੀ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਯਹੀਆ ਖਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਸ਼ੇਖ ਮੁਜੀਬ-ਉਰ-ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ੇਖ ਮੁਜੀਬ-ਉਰ-ਰਹਿਮਾਨ ਬਹੁਤ ਸੂਝਵਾਨ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਨੇਤਾ ਸੀ। ਯਹੀਆ ਖਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਵਾਮੀ ਲੀਗ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਗਈ। ਇਸ ਜੁਲਮ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਬੰਗਾਲੀ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਕਰਨਲ ਮੁਹੰਮਦ ਅੱਤਾ-ਉੱਲ ਉਸਮਾਨੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ 'ਮੁਕਤੀ-ਵਾਹਿਨੀ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ ਪਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਭਗੌੜੇ ਸੈਨਿਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਮਾਮਲਾ ਬੇਸ਼ਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਦਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਉੱਪਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। 3 ਦਸੰਬਰ 1971 ਨੂੰ ਆਖਰ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਕਮਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਫੌਜੀ ਕਾਬਲੀਅਤ, ਸਾਦਾਪਨ, ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ 'ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰ ਅਪਨੀ ਜੀਤ ਕਰੋਂ' ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਹਰ ਸੈਨਿਕ ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਹੌਂਸਲਾ ਬਖ਼ਸ਼ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਨੇ 1971 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ ਇੱਕ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਜਾਣ ਕੇ ਲੜੀ। ਭਾਰਤੀ ਪੂਰਬੀ ਕਮਾਨ ਨੇ ਨੀਤੀਗਤ ਫ਼ੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਹੁਤਰਫਾ ਸੈਨਿਕ ਤਰਕੀਬਾਂ(Formations) ਅਨੁਸਾਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਰਣਨੀਤੀ ਬੜੀ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਭਾਰਤੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੱਚੇ ਭਾਰਤੀ ਸਪੂਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ 16 ਦਸੰਬਰ 1971 ਦੇ ਦਿਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜਨਰਲ ਨਿਆਜ਼ੀ ਨੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ-ਵਿਰਾਮ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ, ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਾ ਚੱਲੀ। ਅੰਤ 16 ਦਸੰਬਰ 1971 ਨੂੰ ਢਾਕਾ ਵਿਖੇ ਜਨਰਲ ਨਿਆਜ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣਾ .38(ਪੁਆਂਇੰਟ ਤਿੰਨ ਅੱਠ) ਪਿਸਤੌਲ ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 90,000 ਸੈਨਿਕਾਂ ਸਹਿਤ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਤੱਥ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਰਲ ਨਿਆਜ਼ੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਦੋਵੇਂ ਸਹਿਪਾਠੀ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸਟਾਫ ਕਾਲਜ ਕੋਇਟਾ ਤੋਂ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਫੌਜੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਦਸਤੂਰਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀ.ਓ.ਸੀ. ਇੰਨ ਕਮਾਂਡ(GOC-In-Command) ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਜਨਰਲ ਨਿਆਜ਼ੀ ਦੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਉਪਰੰਤ ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਜਰਨੈਲ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਹੰਢਾਈ ਸਾਵੀ ਫੌਜੀ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਤਹਿਤ ਕਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ (ਤਿੰਨੋਂ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਲਾ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਸਹਿਤ) ਇੱਕ ਸਾਦੀ ਜਿਹੀ ਮੇਜ਼ ਸਾਹਮਣੇ, ਦੋ ਸਾਦੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਬਿਠਾਇਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਜਨਰਲ ਨਿਆਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈੱਨ ਵੀ ਖ਼ੁਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ।

1971 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ 3-16 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ, ਦੋ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਅਲਪ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਨਿਆਜ਼ੀ(ਟਾਈਗਰ) ਦਾ ਸ਼ਰਤ-ਮੁਕਤ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਬੂਲਿਆ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਮੁਲਕ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਹਟਕੋਰੇ ਭਰਿਆ ਪਹਿਲਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। 16 ਦਸੰਬਰ 1971 ਦੇ ਦਿਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪੂਰਬੀ ਬਾਂਹ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਕੌਤਕ ਨੂੰ ਅੰਜ਼ਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੂ ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਪਰ ਮੁਸਕਾਨ ਦਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਅਣਮੁੱਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਣਥੱਕ, ਨਿਧੜਕ ਯੋਧਾ ਸੀ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਚਾਨਣ-ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ 'ਪਰਮ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸੇਵਾ ਮੈਡਲ'(PVSM) ਅਤੇ 'ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ' ਵਰਗੇ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤੇ।

ਉਂਜ ਤਾਂ ਹਰ ਸੈਨਿਕ ਦਾ ਦੂਸਰੇ ਸੈਨਿਕ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਮੈਂ ਉਸ ਪਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਜੂਨ 1983 ਦੇ ਦਿਨ ਜਰਨਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਜਨਰਲ ਨਿਆਜ਼ੀ ਦਾ ਪਿਸਟਲ ਇੰਡੀਅਨ ਮਿਲਟਰੀ ਅਕਾਦਮੀ ਨੂੰ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। 1971 ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਸੀ। ਸਲਾਮ ਹੈ-ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਇਸ ਨਾਯਾਬ ਹੀਰੇ ਨੂੰ!

ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਮਈ ਜ਼ਜ਼ਬਾਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਚੰਦ ਸਵੈ-ਰਚਿਤ ਆਪਮੁਹਾਰੀਆਂ ਕਾਵਿ-ਸਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ-

ਯਹੀਆ ਖਾਨ ਕੁਪੱਤਿਆ ਯਾਰਾ,

ਕਾਹਤੋਂ ਸ਼ਰਮ ਤੂੰ ਲਾਹੀ ਆ।

ਮੱਥਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ,

ਗਲ ਵਿੱਚ ਫਾਹੀ ਪਾਈ ਆ।

ਹੁਣ ਤੂੰ ਭੱਜ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਭੱਜਦੈ,
ਫੌਜਾਂ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਨੇ।
ਹਿੰਦੀ ਸਾਡੇ ਵੀਰਾਂ ਲਈ ਤੇਰੇ ਪਾਕੀ ਸੈਨਿਕ,
ਤਿੱਤਰ ਬਟੇਰੇ ਨੇ।

ਤੇਰਾ ਨਿਆਜ਼ੀ ਵਾਂਗ ਪਿਆਜ਼ੀ,
ਪੁੱਟ ਕੇ ਮੂਧਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।
ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿ ਹੋ ਗਿਆ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ,
ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਡਾ ਸਵਾ ਲੱਖ ਜਗਜੀਤ,
ਅਰੋੜਾ ਭਾਰੂ ਪੈ ਜਾਊਗਾ।
ਭੈਣੀ ਵਾਲਾ ਕਾਵਿ-ਸੁਨੇਹਾ,
ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਜਾਊਗਾ।

ਹੈ ਜਗਜੀਤ ਅਰੋੜਾ ਜਨਰਲ,
ਹੀਰੋ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ।
ਜੈ-ਹਿੰਦ! ਜੈ-ਹਿੰਦ! ਕਰਦਾ ਹੈ ਅੱਜ,
ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਕਟਾਣੀ ਦਾ।

ਜੈ-ਹਿੰਦ!

ਅਭਿਆਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਕਿਸ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ ?

2. ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਨੇ 1971 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹੜੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ?

3. 1971 ਦੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਆਇਆ ?

4. ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਫੌਜੀ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ?

5. ਜਨਰਲ ਅਰੋੜਾ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਨਿਆਜ਼ੀ ਦਰਮਿਆਨ ਕਿਹੜੀ ਸਾਂਝ ਸੀ ?

6. 'ਯੁੱਧ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਾਇਕ : ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ' ਜੀਵਨੀ ਮੂਲਕ ਨਿਬੰਧ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ।